

RAJANYLITYKSIÄ

**Taidelähtöisen ryhmätyöskentelyn hyötyjä
taideperustaisiin tutkimuksiin osallistuneille
pakolaisille ja maahanmuuttajataustaisille henkilöille**

Tuija Koivukoski
Kandidaatintutkielma
Sosiaalityö
Avoin yliopisto
Jyväskylän yliopisto
Elokuu 2020

TIIVISTELMÄ

RAJANYLITYKSIÄ

Taidelähtöisen ryhmätyöskentelyn hyötyjä taideperustaisiin tutkimuksiin osallistuneille pakolaisille ja maahanmuuttajataustaisille henkilöille

Tuija Koivukoski

Sosiaalityö

Kandidaatintutkielma

Avoin yliopisto

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Teija Karttunen

Elokuu 2020

Sivumäärä: 28 sivua

Kuvailevana kirjallisuuskatsauksena toteutetun kandidaatintutkielman tehtävänä on selvittää, miten eri ikäiset pakolaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt hyötyvät taidelähtöisestä ryhmätyöskentelystä osana eri puolilla maailmaa toteutettuja taideperustaisia tutkimuksia. Tutkielman aineisto painottuu eri tieteenaloilla, 2000-luvulla julkaistuun tutkimukseen. Tutkielman seitsemästä vertaisarvioidusta tutkimusartikkelista koostuvaa aineistoa tarkastellaan tutkimukseen ja ryhmätyöskentelyyn osallistuneen omasta hyötynäkökulmasta.

Tutkielman tuloksia jäsennetään osallistujalle itselleen henkilökohtaisena että yhdessä muiden kanssa saavutettuna hyötynä niin yksilö-, ryhmä-, yhteisö- ja yhteiskuntatasolla. Tulosten tulkitsemisen tueksi sovelletaan myös luovan ryhmätoiminnan mallia (Huhtinen-Hildén & Isola 2019). Tutkielman tulokset osoittavat, että pakolaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt hyötyvät taidelähtöisestä ryhmätyöskentelystä erityisesti yksilötasolla, jonka syntymistä edesauttaa työskentely ryhmässä muiden vertaisten kanssa. Lisäksi havainnot tukevat sitä, että luovan ryhmätoiminnan mallia sovellettaessa henkilön lähtökohdilla ei ole merkitystä.

Tutkielman tiedon avulla voidaan lisätä ymmärrystä taideperustaisen tutkimuksen ja taidelähtöisten menetelmien soveltuvuudesta pakolaisten ja maahanmuuttajataustaisten parissa tehtävään työhön. Tätä kohderyhmää koskevan kotimaisen taideperustaisen tutkimuksen vähyys osoittaa jatkossa tarpeen lisätutkimukselle.

Asiasanat: taideperustainen tutkimus, taidelähtöiset menetelmät, pakolainen, maahanmuuttaja, hyöty

SISÄLLYSLUETTELO

SISÄLLYSLUETTELO	1
1 JOHDANTO	2
2 RAJANYLITYKSIÄ TAITEEN JA TIETEEN KEINAIN	4
2.1 Mitä on taideperustainen tutkimus?	4
2.2 Mitä ovat taidelähtöiset menetelmät?	5
2.3 Keitä ovat pakolaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt?	6
3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ	8
4 TUTKIELMAN TOTEUTUS	9
4.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus ja aineistohaku	9
4.2 Aineiston kuvaus ja analyysi	10
5 TUTKIELMAN TULOKSET: ROHKEASTI YLI RAJOJEN	11
5.1 Kaikella on alku: Virittäytyminen yhteiseen hyvään	13
5.2 Matka “itseensä”: Etäännyttäminen / työstäminen	15
5.3 Sanattomasta sanoiksi: Sanoittaminen yksin ja yhdessä	15
5.4 Yhdessä tekemisen meininki: Jakaminen	16
5.5 “Oman elämänsä sankari”: Palaute ja hyväksyntä muilta	18
5.6 Lopun alku: Katse tulevaisuuteen	19
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	21
6.1 Tutkielman johtopäätökset	21
6.2 Taiteen ja taidelähtöisten menetelmien arvo hyvinvoinnin lisäämisessä	24
LÄHDELUETTELO	26

1 JOHDANTO

Tässä kandidaatintutkielmassa selvitän, miten pakolaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt hyötyivät taidelähtöisestä ryhmätyöskentelystä osana eri puolilla maailmaa toteutettuja taideperustaisia tutkimuksia. Aineistoni seitsemän taideperustaista tutkimusta toteutettiin Suomessa, Iso-Britanniassa, Irlannissa, Turkissa, Egyptissä ja Irakissa. Tutkimuksiin osallistuneet henkilöt olivat iältään 7 - 65 -vuotiaita lapsia, nuoria ja aikuisia. Vaikka kyse oli eri lähtökohdista tulevista henkilöistä, yhdisti heitä kokemus pakolaisuudesta tai maahanmuuttajuudesta sekä osallistuminen taideperustaiseen tutkimukseen.

Kohderyhmäni valinta perustuu omaan perehtyneisyyteeni monikulttuurisuus- ja maahanmuutto-työhön sosiaalityön kentällä. Inspiraationi taideperustaista tutkimusta ja taidelähtöisiä menetelmiä kohtaan taas ponnistaa omista aiemmista kulttuurialojen tutkinnoista ja toiminnallisten menetelmien sosionomikoulutuksesta. Minulle ennestään tuntematon taideperustainen tutkimus motivoi minua jatkamaan työtä tärkeäksi kokemieni taidelähtöisten menetelmien parissa myös tulevaisuudessa.

Tutkielmani otsikko *Rajanylityksiä* viittaa taideperustaisen tutkimuksen tarjoamiin uusiin yhtymäkohtiin ja rajanylityksiin tieteen ja taiteen rajamailla. 1990-luvun loppupuolelta lähtien suureksi metodiseksi lajiksi kehittynyt taideperustainen tutkimus ammentaa vaikutteita muun muassa taideterapiasta, taiteen ja tieteen yhteyksistä sekä laadullisesta tutkimuksesta (Leavy 2018, 6). Taideperustainen tutkimus hyödyntää tutkimusmetodeina erilaisia taidelähtöisiä menetelmiä, jotka toimivat niin elämyksellisinä elementteinä kuin myös tiedon tuottamisen lähteinä. Kokemukselliseen aineistoon perustuva taideperustainen tutkimus onkin saamassa yhä enemmän jalansijaa sosiaalitieteissä. (Känkänen 2016, 212.)

Toiseksi otsikko *Rajanylityksiä* liittyy läheisesti tutkielman analyysin päätuloksiin. Päätulosten mukaan pakolaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt hyötyivät taidelähtöisestä ryhmätyöskentelystä erityisesti itselleen henkilökohtaisesti saavutettuna hyötynä. Henkilökohtaisia rajanylityksiä tehtiin esimerkiksi “matkalla itseen” oman identiteetin, persoonallisuuden ja potentiaalın rakennusvaiheessa sekä uusien ilmaisukanavien löytämisessä. *Rajanylityksiä* tapahtui

myös eri lähtökohdista tulevien ihmisten välillä. Tutkimukseen osallistuneet loivat uusia yhteyksiä ja uusia ystävyksiä rotuun, sukupuoleen, ikään, taitoihin tai etnisyyteen katsomatta.

Kolmanneksi otsikko *Rajanylityksiä* muistuttaa meitä pakolaisten ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden maantieteellisistä rajanylityksistä, joiden määrää ei voi väheksyä tilastojen valossa. Maailmalla on vuoden 2019 tilastojen mukaan 79,5 miljoonaa kotiseudultaan siirtymään joutuneita. Heistä 26 miljoonaa on pakolaisia, 45,7 miljoonaa oman kotimaan sisäisiä pakolaisia ja 4,2 miljoonaa turvapaikanhakijoita. Maailman pakkosiirtolaisista 40% on lapsia. (UNHCR 2020.)

Tutkielmani toisessa luvussa *Rajanylityksiä taiteen ja tieteen keinoin* määrittelen ja avaan käsitteet taideperustainen tutkimus, taidelähtöiset menetelmät sekä pakolaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt. Tutkimustehtävän esittelen luvussa kolme. Luvussa neljä käsittelen lyhyesti tutkielman toteutuksessa käytettyä tutkimustekniikkaa kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Lisäksi esittelen aineistohaun prosessin, tutkielmaan valikoituneen aineiston ja sen analyysin. Luvussa viisi *Tutkielman tulokset: Rohkeasti yli rajojen* käyn läpi tutkielman tulokset. Tulosten johtopäätökset esittelen luvussa kuusi, jossa tuon lisäksi esille omia pohdintojani liittyen tutkielman tekoon sekä valitsemani aiheen ajankohtaisuuteen.

2 RAJANYLITYKSIÄ TAITEEN JA TIETEEN KEINOIN

Tässä luvussa taustoitan lukijalle taideperustaista tutkimusta ja taideperustaisessa tutkimuksessa käytettäviä taidelähtöisiä menetelmiä korostaen niiden hyötyjä työskenneltäessä pakolaisten ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kanssa. Lisäksi määrittelen maahanmuuton ja pakolaisuuden taustoihin liittyvät monimuotoiset käsitteet, jotka esiintyvät tutkielman aineistossa.

2.1 Mitä on taideperustainen tutkimus?

Tässä tutkielmassa käytän Päivi Känkästä (2016) mukailleen suomenkielistä vastinetta *taideperustainen tutkimus* englanninkieliselle käsitteelle *arts-based research* (Känkänen 2016, 213; Leavy 2018 & Leavy 2015). Patricia Leavy (2018, 4) käyttää taideperustaista tutkimusta käsittelevissä teoksissaan käsitettä *arts-based research* johtuen sen yleisyydestä, ja kuvailee käyttämänsä käsitteen kokoavan kaikki muut taideperustaista tutkimusta käsittelevät käsitteet saman sateenvarjon alle. Kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa taideperustaiselle tutkimukselle esitetään 29 eri käsitettä kuten *performative social science* tai *practice-based research* (ks. tarkemmin esim. Chilton & Leavy 2014; Leavyn 2018, 5 & Leavyn 2015, 5 mukaan). Tämän tutkielman aineistossa korostuvat lisäksi käsitteet *creative art activities* (Hakki 2018) ja *participatory* (K Haagen & O'Neill 2018; Kenny 2018; Lee ym. 2019 & Oikarainen-Jabai 2015). Käsite *creative art activities* voidaan suomeksi kääntää *luova taidetoiminta* ja käsite *participatory osallistava*.

Taideperustainen tutkimus alkoi saada muotoaan länsimaissa 1990-luvun alkupuolella ja on sittemmin kehittynyt suureksi metodiseksi lajiksi, joka on saanut vaikutteita muun muassa taideterapiasta, taiteen ja tieteen yhteyksistä sekä laadullisesta tutkimuksesta (Leavy 2018, 6). Taideperustainen tutkimus nojaa laadullisen tutkimuksen peruselementteihin, joita ovat erilaiset metodiset työkalut, aineistonkeruu, analyysi ja tulkinta (Leavy 2015, 4). Taideperustainen tutkimus hyödyntää tutkimusmetodeina erilaisia taidelähtöisiä menetelmiä, joiden tarkoitus on toimia niin elämyksellisinä elementteinä kuin myös tiedon tuottamisen lähteinä. Kokemukselliseen aineistoon perustuva taideperustainen tutkimus on hitaasti yleistymässä akateemisessa tutkimuksessa, mutta saamassa yhä enemmän jalansijaa sosiaalitieteissä. (Känkänen 2016, 212.) Suomessa taide-

perustainen tutkimus on nostanut hitaasti päätään 2000-luvun alkupuolelta lähtien Kuvataideakatemia ja Aalto-yliopiston saattelemina (Suominen & Kallio-Tavin 2018, 102).

Känkänen viittaa artikkelissaan Elliot Eisnerin (Esim. Eisner 2008, 26 Känkänen 2016, 213 mukaan) näkemykseen siitä, kuinka taidelähtöisen työskentelyn tavoitteena on etsiä uusia näkökulmia maailman näkemisen ja tulkitsemisen tapoihin. Eisnerin mukaan taideperustainen tutkimus voikin osaltaan edistää asioiden uudelleenarviointia ja edelleenvisiointia. Känkänen (2016, 209) kuvailee oman pitkäjänteisen tutkimustyön taidelähtöisten menetelmien soveltamisesta lastensuojelun toimintakäytäntöihin avartaneen ymmärrystä siitä, kuinka taiteen integroiminen osaksi sosiaali- ja terveystalvueluita vaatii rakenteellisten ja asenteellisten esteiden purkua. Känkänen mukaan vallitsevien toimintakäytäntöjen purkamiseksi tarvitaan eri lähestymistapojen, toimintakulttuurien ja tieteenalojen tarjoamia risteyskohtia uudennlaisille kumppanuksille ja oivalluksia tuottaville työskentelytavoille.

2.2 Mitä ovat taidelähtöiset menetelmät?

Tässä kappaleessa avaan tarkemmin taideperustaisessa tutkimuksessa käytettävien taidelähtöisten menetelmien taustoja, kuten muita käytössä olevia suomenkielisiä käsitteitä, taidelähtöisten menetelmien mahdollisia jaottelutapoja (Leavy 2018) sekä taidelähtöisten menetelmien käytön hyötyjä ja vaikutuksia. Lisäksi esittelen luovan ryhmätoiminnan mallin (Huhtinen-Hildén & Isola 2019), jota sovellan myös tämän tutkielman analyysissä. Tutkielmassani käytän käsitettä taidelähtöiset menetelmät kuvaamaan erilaisia taiteen ja kulttuurin keinoja, joita hyödynnetään myös taideperustaisessa tutkimuksessa. Muita suomenkielisiä vastineita taidelähtöisille menetelmille ovat muun muassa toiminnalliset ja luovat menetelmät, yhteisötaide, sosiokulttuurinen innostaminen ja taiteen soveltava käyttö (Känkänen 2013, 75) sekä soveltava taide, osallistava taide, voimauttava taidetoiminta, sosiokulttuuriset menetelmät ja taiteelliset interventiot (Huhtinen-Hildén & Karjalainen 2019, 15).

Patricia Leavy (2018) jaottelee teoksessaan *Handbook of Arts-Based Research* taideperustaisessa tutkimuksessa käytettävät erilaiset taidelähtöiset menetelmät seuraaviin ryhmiin: kirjallinen laji (literary genre), esittävä laji (performative genre), visuaalinen taide (visual arts), audiovisuaalinen taide (audiovisual arts) sekä sekalaiset menetelmät ja ryhmätoiminta (mixed method and team approaches). Taidelähtöisiä menetelmiä voivat olla muun muassa taidekokemuksesta keskustelu,

musiikki, itselle tärkeät esineet, luontoympäristöt, erilaiset aisteja aktivoivat harjoitukset sekä sanallinen, kuvallinen ja kehollinen ilmaisu, joita Laura Huhtinen-Hildén ja Anna-Maria Isola hyödynsivät Suomessa toteutetussa Elämän sävelet -tutkimuksessa (2019). Tutkimuksessa kehitettiin luovaan ryhmätoimintaan liittyviä käytänteitä, ja sen tavoitteena oli tunnistaa osallisuuteen vahvistavia luovan prosessin vaiheita ja keskeisiä elementtejä sekä muodostaa niiden pohjalta luovaa ryhmätoimintaa kuvaava toimintamalli. Tutkimuksessa selvisi, että taidelähtöisten menetelmien avulla voidaan kaikkien ikä- ja ihmisryhmien kanssa helpottaa sellaisten tunteiden ja kokemusten jakamista, joita voi olla vaikea muutoin sanoittaa. Taidelähtöiset menetelmät voivat myös auttaa suuntaamaan toimintaa uusiin asioihin, lisäämään uskoa tulevaan ja edistämään kuntoutumista soveltuen siten hyvin sosiaalityön tueksi. (Huhtinen-Hildén & Isola 2019, 1-4.)

Tutkimuksessa kehitetyn luovan ryhmätoiminnan mallin mukaan luova ryhmätoiminta rakentuu yhteisessä *virittäytymisessä* (1) rakentuneille olosuhteille, joissa ihminen kykenee turvallisesti ja luottamuksellisesti etääntymään omasta arjestaan tai vaikeuksistaan ja työstämään niitä. *Etääntyminen ja työstäminen* (2) luo pohjan kokemuksen ja tunteiden *sanoittamiselle* (3), joita voi jakaa kielellisillä ja ei-kielellisillä tavoilla. *Jaettu toiminta* (4) taas liittää ihmisiä toisiinsa, joka edesauttaa *hyväksytyksi tulemistä* (5) ja sitä kautta voimaannuttaa ja valtaistaa ihmistä. Ryhmässä käytetyt taidelähtöiset menetelmät lisäävät siten ihmisen osallisuutta ja hyvinvointia. (Huhtinen-Hildén & Isola 2019, 1-4.)

Känkänen nostaa esille taidelähtöisten menetelmien hyödyn etenkin sellaisissa monikulttuurisissa kohtaamisissa ja tilanteissa, joissa ei ole yhteistä kieltä, sillä luovaan ilmaisuun ja toiminnallisuuteen perustuvat taidelähtöiset menetelmät tarjoavat mahdollisuuden monipuoliseen vuorovaikutukseen. (Känkänen 2013, 29.) Näin ollen taidelähtöiset menetelmät soveltuvat erityisen hyvin pakolaisten ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kanssa työskentelyyn.

2.3 Keitä ovat pakolaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt?

Seuraavaksi määrittelen tutkielmani aineistoon liittyvät käsitteet pakolainen, turvapaikanhakija, maahanmuuttaja, ulkomaalaistaustainen, suomalaistaustainen ja toisen polven maahanmuuttaja. Lisäksi esitän perustelut käyttäen käsitteitä *pakolaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt* tässä tutkielmassa.

Pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen (77/1968) eli niin kutsutun pakolais-sopimuksen 2. artiklan mukaan pakolainen määritellään henkilöksi “...jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, oleskelee kotimaansa ulkopuolella ja on kykenemätön tai sellaisen pelon johdosta haluton turvautumaan sanotun maan suojaan; tai joka olematta minkään maan kansalainen oleskelee entisen pysyvän asuinmaansa ulkopuolella ja edellä mainittujen seikkojen tähden on kykenemätön tai sanotun pelon vuoksi haluton palaamaan sinne.”

Turvapaikanhakijaksi määritellään vieraasta valtiosta kansainvälistä suojaa hakeva ulkomaalainen henkilö. Mikäli turvapaikka myönnetään, saa henkilö pakolaisaseman, samoin kuin kiintiö-pakolaisena Suomesta oleskeluluvan saanut pakolainen. (Sisäministeriö.) Henkilölle voidaan vaihtoehtoisesti myöntää myös toissijaista suojelua (Maahanmuuttovirasto 2020). Maahanmuuttaja voi pakolaisuuden ja kansainvälisen suojelun lisäksi saada oleskeluluvan Suomeen myös perhesiteen, oleskeluoikeuden rekisteröinnin, työn, opiskelun tai muun syyn perusteella. Muu syy voi perustua adoptioon, au pair -työskentelyyn, entiseen Suomen kansalaisuuteen, suomalaiseen syntyperään tai ihmiskaupan uhrin oleskelulupaan. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2019, 4-14.)

Väestöliiton (2020) mukaan käsitteellä maahanmuuttaja tarkoitetaan henkilöä, joka on muuttanut Suomeen muualta ja on asunut maassa vähintään vuoden. Suomessa syntynyttä henkilöä ei voi kutsua maahanmuuttajaksi, vaikka hän olisi syntyperältään ulkomaalaistaustainen tai muun kuin suomen- tai ruotsinkielinen. Suomessa syntyneen ulkomaalaistaustaisen henkilön molemmat vanhemmat tai ainoa tunnettu vanhempi on syntynyt ulkomailla (Väestöliitto 2020; Tilastokeskus). Ulkomaalaistaustaista henkilöä voidaan kutsua myös toisen polven maahanmuuttajaksi (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020). Lisäksi Tilastokeskus määrittelee suomalaistaustaisiksi kaikki ne henkilöt, joilla ainakin toinen vanhempi on syntynyt Suomessa. (Tilastokeskus).

Käsitteiden määrä ja niiden väliset erot voivat aiheuttaa tutkielman lukijassa hämmennystä. Siksi käytän tässä tutkielmassa yhteistä käsitettä maahanmuuttajataustainen, jolla korvaan käsitteet toisen polven maahanmuuttaja, ulkomaalais- ja suomalaistaustainen sekä eri maahanmuuton perusteilla oleskeluluvan saaneet henkilöt. Sanavalinnalla haluan korostaa yhteyttä maahanmuuton kokemukseen. Lisäksi viitataan sillä erityisesti Helena Oikarainen-Jabain (2015) Suomessa toteutetussa tutkimuksessa mukana olleisiin toisen polven somalinuoriin, joiden taustoja ei oltu määritelty tutkimuksessa tarkemmin.

Tässä tutkielmassa käytän maahanmuuttajataustaisen lisäksi käsitettä pakolainen, sillä pakolaista tai turvapaikanhakijaa ei voi suoraan rinnastaa maahanmuuttajataustaiseen. Pakolainen voi oleskella joko oman tai vieraan maan pakolaisleirillä (UNHCR 2020). Oman maan pakolaisleirillä oleskelu ei tee hänestä maahanmuuttajaa. Myöskään kansainvälisen suojan hakeminen ei tee pakenevasta turvapaikanhakijasta maahanmuuttajaa, sillä keskeneräinen turvapaikkaprosessi ei välttämättä takaa turvapaikkaa tai toissijaista suojelua sitä hakevalle henkilölle (Maahanmuuttovirasto 2020).

Tutkielmani aineistossa on mukana pakolaisia, turvapaikanhakijoita, eri maahanmuuton perusteilla oleskeluluvan saaneita maahanmuuttajia sekä toisen polven maahanmuuttajia, joista käytän yhteistä nimitystä pakolaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt. Tässä tutkielmassa tutkin sitä, kuinka nämä henkilöt hyötyivät taidelähtöisestä ryhmätyöskentelystä osana eri puolilla maailmaa toteutettuja taideperustaisia tutkimuksia.

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tämän kandidaatintutkielman tavoitteena on kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla selvittää, miten pakolaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt hyötyivät taidelähtöisestä ryhmätyöskentelystä osana eri puolilla maailmaa toteutettuja taideperustaisia tutkimuksia.

Kielitoimiston sanakirjan (2020) mukaan sana hyöty tarkoittaa seuraavia asioita: etu, etu(isu)us, apu, ansio ja voitto. Arto Mutasen (2018, 47-48) mukaan hyöty ei ole aina sidoksissa meneillään olevaan hetkeen, vaan viittaa myös tulevaan etuun tai voittoon. Arkikielessä hyöty mielletään usein positiiviseksi asiaksi, mutta jos hyötyä tarkastellaan ylimääräisen edun tai voiton näkökulmasta, voi se saada jopa negatiivisia piirteitä.

Pia Houni (2015) tarkastelee artikkelissaan hyödyn näkökulmia suhteessa taiteeseen. Hän tuo esille sen, kuinka hyöty nykyään usein liitetään talouteen, mitattavissa oleviin tuloksiin tai selkeästi osoitettaviin päämääriin kytkeytyneenä, taiteen toimiessa aivan muista lähtökohdista käsin (2018, 63-64).

Tutkimustehtävääni inspiroi ajatus siitä, ketä taidelähtöinen ryhmätyöskentely osana taideperustaista tutkimusta hyödyttää; tutkimuksen teettäjää, tutkijaa, tutkimukseen osallistuneita henkilöitä vai jotain laajempaa kokonaisuutta kuten yhteiskuntaa? Tutkielmassani keskityn tarkastelemaan hyötyä taideperustaisiin tutkimuksiin osallistuneiden henkilöiden omasta hyötynäkökulmasta käsin. Tässä tutkielmassa sana hyöty pohjautuu Arto Mutasen (2018) ja Pia Hounin (2018) esittämille näkökulmille.

4 TUTKIELMAN TOTEUTUS

Tässä luvussa avaan lyhyesti tutkimusmenetelmää *kuvailevaa kirjallisuuskatsausta*. Lisäksi kerron tutkielman aineistohaun etenemisestä ja siihen liittyvistä haasteista. Lopuksi kuvailen tiiviisti tutkielmassa käytettyä aineistoa ja aineiston analyysin vaiheita.

4.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus ja aineistohaku

Tämä kandidaatintutkielma on toteutettu kirjallisuuskatsauksena Jyväskylän yliopiston Avoimen yliopiston kandidaatintutkielman kurssiohjeistuksen mukaisesti. Kirjallisuuskatsaus on tutkimustekniikka, jonka avulla voidaan tutkia jo tehtyä tutkimusta. Kirjallisuuskatsauksen tulokset perustuvat siten yhteen koottujen tutkimusten tuloksille. (Salminen 2011, 4.) Kandidaatintutkielma on tarkemmin määriteltynä toteutettu kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmällä, joka on yleisimmin käytetty kirjallisuuskatsauksen tyyppi. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus voidaan toteuttaa laajoilla aineistoilla ja väljemmillä metodisilla säännöillä (Salminen 2011, 7), mutta sen tulisi olla täsmällinen ja toistettavissa (Esim. Finkin 2005, 3 Salmisen 2011, 4 mukaan). Seuraavaksi avaankin tarkemmin tämän kandidaatintutkielman aineistohaun prosessia.

Aineistohaun alkumetreillä tutustuin taidelähtöisistä menetelmistä saatavilla olevaan lähdekirjallisuuteen ja -artikkeleihin haarukoimalla JYKDOK:n kirjaston omia kokoelmia ja kansainvälistä e-aineistoa sekä Google Scholarin kautta löytyvää materiaalia BOOLE-menetelmän (AND / OR) avulla eri asiasanojen yhdistelmillä: taidelähtöiset menetelmät, luovat menetelmät, toiminnalliset menetelmät, luovat toiminnot, taide, taideperustainen tutkimus, art, arts based

methods, arts based research, kulttuuri, luovuus, sosiaalityö, sosionomi, social work, social sciences, social services, sosiaalinen taide, socially engaged art, participatory action research, maahanmuuttaja, pakolainen, immigrant, immigration, refugee ja integration. Lisäksi tutkin Taikusydämen julkaisutietopankkia (Taikusydän). Haarukoivan, mutta aikaa vievän aineistohaun ja tutkielman aiheen rajauksen tuloksena aineistohaku osoittautui loppua kohden hedelmällisemmäksi sen rajautuessa käsitteiden arts-based research JA refugee OR immigrant OR asylum ympärille hyödyntäen erityisesti JYKDOK:in kansainvälisen e-aineiston tarkennettua hakua.

Aineistohaussa hyödynsin paljon haarukointivaiheessa löytyneiden ja aiheeseen liittyvien väitöskirjojen ja tutkimusartikkeleiden lähdeluetteloita niiden johdattaessa minut yhä uusien lähteiden luokse. Lähestyin henkilökohtaisella sähköpostilla neljää kansainvälistä tutkijaa päästäkseni käsiksi heidän artikkeleihinsa suljetuissa tietokannoissa. Spesifistä aiheesta oli äärimmäisen hankalaa löytää tutkimustehtävääni vastaavaa aineistoa. Tutkielman lopulliseksi aineistoksi valikoitui lopulta 12:sta eri artikkelista seitsemän tutkimustehtävään parhaiten vastaavaa englanninkielistä ja vertaisarvioitua tutkimusartikkeliä. Niistä kaksi on toteutettu Suomessa, loput viisi ulkomailla.

Tutkielman taustoittavassa osiossa käytin Patricia Leavyn teoksia (2018; 2015), Päivi Känkäsen väitöskirjaa (2013) ja hänen artikkeliaan toimitetussa teoksessa (2016) sekä Laura Huhtinen-Hildénin ja Anna-Maria Isolan tutkimusta (2019). Tutkielman kirjoitusprosessin aikana sain Känkäselä henkilökohtaisesti lähdevinkkejä ja apua taideperustaisen tutkimuksen suomenkielisiin käsitteisiin liittyen. Muu taustoittava materiaali koostuu muun muassa Euroopan muuttoliiketoimiston, Maahanmuuttoviraston, Sisäministeriön, Suomen säädöskokoelman, Tilastokeskuksen, UNHCR:n ja Väestöliiton sähköisistä lähteistä.

4.2 Aineiston kuvaus ja analyysi

Aineistoni eri tieteenaloilla toteutetut taideperustaiset tutkimukset ovat vuosilta 2014 - 2020. Tutkimukset toteutettiin Suomessa, Iso-Britanniassa, Irlannissa, Turkissa, Egyptissä ja Irakissa. Tutkimuksiin osallistuneet pakolaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt olivat lähtöisin Afrikasta, Etelä-Aasiasta, Lähi-Idästä ja Etelä- ja Pohjois-Euroopasta ja he tulivat eri sosio-ekonomisista, kielellisistä, etnisistä ja kulttuurisista taustoista. Tutkimuksiin osallistuneet olivat iältään 7 - 65 -vuotiaita lapsia, nuoria ja aikuisia. Aineistoni henkilöitä yhdistää kokemus pakolaisuudesta tai maahanmuuttajuudesta sekä osallistuminen taideperustaiseen tutkimukseen.

Aineistoon syvennyin erityisesti taideperustaisiin tutkimuksiin osallistuneiden hyötynäkökulmasta katsottuna. Teemoittelin löydökseni värikoodausta hyödyntäen eri ylä- ja alaryhmiin. Avaan aineiston analyysiä ja sen tuloksia tarkemmin seuraavassa luvussa.

5 TUTKIELMAN TULOKSET: ROHKEASTI YLI RAJOJEN

Tässä luvussa esittelen kirjallisuuskatsauksen analyysin tulokset. Tuloksia esitellessä käytän pakolaisista ja maahanmuuttajataustaisista henkilöistä asiayhteydestä riippuen hiukan eri sanoja, kuten osallistujat, lapset, nuoret tai naiset, helpottaakseni tekstin luettavuutta. Tarkoitan heillä henkilöitä, jotka olivat mukana taidelähtöisessä ryhmätyöskentelyssä osana taideperustaisia tutkimuksia. Luettavuuden vuoksi käytän näistä henkilöistä myös sanaa tutkimuksiin tai taideperustaisiin tutkimuksiin osallistuneet.

Tutkielman tuloksissa on selkeästi havaittavissa *osallistujalle itselleen henkilökohtaisesti että yhdessä muiden kanssa saavutettua hyötyä*. Yhdessä muiden kanssa viittaa muihin ryhmätyöskentelyssä mukana olleisiin vertaisiin, osallistuneiden omiin yhteisöihin sekä ympäröivään yhteiskuntaan. Edellä mainitut yläryhmät voidaan eritellä vielä tarkemmin *yksilö-, ryhmä-, yhteisö- ja yhteiskuntatasoihin*. Olen havainnollistanut nämä hyödyn tasot taulukkoon 1.

ITSELLE HENKILÖKOHTAISESTI SAAVUTETTU HYÖTY	YHDESSÄ MUIDEN KANSSA SAAVUTETTU HYÖTY
Yksilötaso	Ryhmätaso
	Yhteisötaso
	Yhteiskuntataso

TAULUKKO 1. Hyödyn tasot.

Yksilö- ja ryhmätason hyödyissä korostuu reaaliaikaisuus suoraan tutkimukseen osallistujassa sekä muiden osallistujien välillä. Tarkoitin tällä osallistujalle itselleen kohdistuvaa välitöntä hyötyä, jota edesauttaa työskentely ryhmässä toisten vertaisten kanssa esimerkiksi omaa identiteettiä rakentaessa (Esim. Oikarainen-Jabai 2015) tai omia elämäntarinoita jakaessa (Esim. Hakki 2018). Yhteisö- ja yhteiskuntataso taas kuvaavat suurempaa kokonaisuutta hyötyketjussa, jolloin hyöty palaa takaisin osallistujalle itselleen pikemminkin ajan kuluessa esimerkiksi vaikuttamistyön tuloksena (Esim. Lee ym. 2020).

Alaryhmät muodostuvat tutkimuksissa esille nousseista 11 erilaisesta teemasta. Olen nimennyt teemat seuraavasti: 1) taloudellinen hyöty, 2) etäännyminen, 3) itseilmaisu, 4) hauskanpito ja nautinto, 5) jakaminen, 6) kohtaaminen, 7) osallisuus ja toimijuus, 8) uudet taidot, 9) hyvinvointi, 10) vaikuttamistyö ja 11) sitoutuminen. Näitä teemoja tarkastellessani yllätyin, kuinka hyvin teemat mukailevat Laura Huhtinen-Hildénin ja Anna-Maria Isolan (2019) kehittämää viiteen vaiheeseen jäsentyvää luovan ryhmätoiminnan mallia. Mallin vaiheet ovat: 1) virittäytyminen, 2) etäännyttäminen / työstäminen, 3) sanoittaminen, 4) jakaminen sekä 5) palaute ja hyväksyntä (Huhtinen-Hildén & Isola 2019, 2). Esittelen seuraavissa alaluvuissa analyysini tulokset luovan ryhmätoiminnan mallin vaiheiden mukaan päättäen analyysin viimeiset teemat kappaleeseen, joka on nimetty *Lopun alku: Katse tulevaisuuteen*.

Analyysin vaiheita voi seurata taulukosta 2. Taulukon vasemmassa laidassa näkyvät analyysissä esille nousseet 11 teemaa. Taulukon yläreunassa näkyvät luovan ryhmätoiminnan mallin viisi vaihetta (Huhtinen-Hildén & Isola 2019). Analyysini viimeisen luvun olen nimennyt taulukkoon lyhyesti *Tulevaisuus*. Taulukossa on nähtävissä myös teemoittain ja vaiheittain esille nousseet hyödyn tasot.

VAIHEET & TEEMAT	VIRITTÄYTYMINEN	ETÄÄNNYTTÄMINEN / TYÖSTÄMINEN	SANOITTA-MINEN	JAKAMINEN	PALAUTE JA HYVÄKSYNTÄ	TULEVAISUUS
Taloudellinen hyöty	Yksilö					
Etääntyminen		Yksilö				
Itseilmaisu			Yksilö Ryhmä Yhteiskunta			
Hauskanpito ja nautinto				Ryhmä		
Jakaminen				Ryhmä		
Kohtaaminen				Ryhmä Yhteisö		
Osallisuus ja toimijuus					Yksilö	
Uudet taidot					Yksilö Yhteiskunta	
Hyvinvointi					Yksilö Yhteisö Yhteiskunta	
Vaikuttamistyö						Yksilö Yhteisö Yhteiskunta
Sitoutuminen						Yksilö Ryhmä Yhteisö Yhteiskunta

TAULUKKO 2. Analyysin rakenne.

5.1 Kaikella on alku: Virittäytyminen yhteiseen hyvään

Kaikissa aineistoni taideperustaisissa tutkimuksissa työskenneltiin ryhmässä, jossa käytettiin taidelähtöisiä menetelmiä. Myös tästä syystä Laura Huhtinen-Hildénin ja Anna-Maria Isolan kehittämä luovan ryhmätoiminnan malli (2019) soveltui erittäin hyvin oman analyysini tueksi. Aineistoni ryhmät kokoontuivat yhteen vähimmillään yhden kerran (Vacchelli 2018) ja enimmillään puolen vuoden ajan (Lee ym. 2019; Mikkonen, Hiltunen & Laitinen 2020). Aineistoni kaikilla ryhmätapaamisilla oli tapaamiskertojen määrästä riippumatta selkeä alku, jota voi kutsua myös virittäytymiseksi. Tällaista virittäytymistä on esimerkiksi tutkimuseettisistä asioista kertominen

tutkimukseen osallistuville (Vacchelli 2018, 178-179) tai ryhmäläisten esittäytyminen taidelähtöisiä menetelmiä hyödyntäen (Esim. Hakki 2018, 190).

Luovan ryhmätoiminnan mallissa virittäytymisellä hetkeen, ryhmään ja sen vuorovaikutukseen luodaan ryhmäprosessin perusta. Turvallinen ja keskustelun salliva ilmapiiri mahdollistaa luovan ilmaisuuden sekä tunteiden ja ajatusten käsittelyn. (Huhtinen-Hildén & Isola 2019, 1.) Seuraavassa esimerkissä rakennetaan alustaa ryhmäprosessille, joka mahdollistaa osallistujien oman hyötymisen tutkimukseen osallistumisesta.

Elena Vacchelli (2018, 178-179) avaa tutkimuksessaan kahden eri ryhmänsä aloitukseen liittyviä haasteita ja eroja. Vacchellin ryhmät järjestettiin kahden eri paikallisen järjestön tiloissa, joiden asiakkaita myös tutkimukseen osallistuneet naiset olivat. Tuttu järjestöyöntekijä esitteli Vacchellin ensimmäisen ryhmän naisille, mikä edesauttoi mutkattoman ja itsenäisen työskentelyn syntymistä. Toisen ryhmän kanssa haasteita virittäytymisen syntymisessä ilmeni osallistujien saapuessa paikalle yksitellen ja myöhässä. Lisäksi tutkija oli osallistujille entuudestaan tuntematon eikä tuttu järjestöyöntekijä ollut esittelemässä häntä toisen ryhmän naisille. Alun epäselvyyksistä huolimatta myös toinen ryhmä pääsi lopulta kiinni työskentelyyn.

Vacchelli toteaa pohtineensa tutkimuksessaan paljon sitä, kuinka hän saisi haluamansa kaltaisen kohderyhmän sitoutumaan sellaiseen yhden kokoontumiskerran työskentelyyn, jossa käsitellään hyvin henkilökohtaisia ja vaikeita asioita. Hän kirjoittaa tutkimuksessaan siitä, kuinka osallistujien hyöty pitkäkestoisemmissä tutkimuksissa yleensä liittyy osallistujan omaan itseensä kohdistuvaan, refleksiiviseen prosessiin ja mahdollisuuteen muuttaa omaa elämää. Ratkaisuna pohdintoihinsa Vacchelli päätti korvata kaikkien tutkimukseen osallistuneiden naisten matkakulut ja maksaa heille osallistumispalkkion. (Vacchelli 2018, 178-177.) Analyysissäni olen nimennyt naisille maksetut matkakulut ja osallistumispalkkion *taloudelliseksi hyödyksi*, joka on hyötyjen teemoista ensimmäinen.

Taloudellinen hyöty on yksi Kielitoimiston sanakirjan (2020) listaamista esimerkeistä sanan hyöty yhteydessä. Taloudellinen hyöty ei suoranaisesti kasvata tutkimukseen osallistuneiden sosiaalista pääomaa. Sitä voi ennemminkin tarkastella sanan etu näkökulmasta, joka on synonyymi hyödyille. Tulkitsen taloudellisen hyödyn toimineen Elena Vachhellin (2018) tutkimuksessa ikään kuin kiitoksen eleenä tutkimukseen osallistuneille naisille. Näin ollen naiset hyötyivät yhden kerran

taidelähtöisestä ryhmätyöskentelystä myös taloudellisesti sen tarjoaman sosiaalisen pääoman kasvun lisäksi.

5.2 Matka “itseän”: Etäännyttäminen / työstäminen

Taideperustaisiin tutkimuksiin osallistuneet pakolaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt hyötyivät taidelähtöisestä ryhmätyöskentelystä erityisesti henkilökohtaisella tasolla luovan ryhmätoiminnan mallin mukaisessa toisessa eli etäännyttämisen ja työstämisen vaiheessa. Etäännyttäminen vaikeista asioista synnyttää tilaa mielikuville, tunteille ja oivalluksille, jota taidelähtöiset menetelmät edesauttavat. (Huhtinen-Hildén & Isola 2019, 1-2.) Haluan tutkielmassani kutsua tällaisia mielikuvia, tunteita ja oivalluksia rajanylityksiksi. Ne tapahtuvat joko todellisuudessa tai mielikuvissa, ja auttavat ihmistä omien voimavarojen kartoittamisessa ja itsensä ylittämässä.

Aineistoni tutkimuksissa opittiin ennen kaikkea itsestä analyysini toisen teeman *etäännyttämisen* eri muodoissa. Osallistujat tutkivat, rakensivat, kehittivät ja uudelleenloivat omaa identiteettiä, persoonallisuutta ja potentiaalia (Esim. Lee ym. 2020). Osallistujat löysivät omista kokemuksistaan myös uusia tunteita (Mikkonen, Hiltunen & Laitinen 2020, 117). Kun tutkimukseen osallistuneiden ymmärrys lisääntyi reflektion vaikutuksesta, pystyivät he laajentamaan omia näkökulmiaan ja jopa kyseenalaistamaan yhteiskunnassa vallalla olevia diskursseja. Esimerkiksi Helena Oikarainen-Jabai (2015) osallisti tutkimuksessaan toisen polven somalinuoria kirjan, radio-ohjelman, dokumenttielokuvan, valokuvien ja videoinstallaation keinoin pohtimaan omia lapsuusmuistojaan sekä kuulumisen että suomalaisuuden teemoja. Nuoret hakivat pohdinnoissaan tapoja ymmärtää koettua toiseutta ja rasismia. Lisäksi he ironisoivat, uudelleenloivat ja vaihtoivat ulkopuolisista vallalla olevia normeja, kansallisia identiteettejä ja kulttuurisia kansallisuuksia. (Oikarainen-Jabai 2015, 80.) Näin nuoret pystyivät taidelähtöisten menetelmien avulla ja oman mielikuvituksensa voimin muokkaamaan, siirtämään ja ylittämään todellisuudessa vaikuttavia rajoja.

5.3 Sanattomasta sanoiksi: Sanoittaminen yksin ja yhdessä

Luovan ryhmätoiminnan mallin kolmas vaihe rohkaisee osallistujia yhä enemmän ilmaisemaan sellaisia tunteita ja kokemuksia, joita on ensin jäsennetty ja pohdittu sanattomasti (Huhtinen-Hildén & Isola 2019, 2). Tämän olen analyysini kolmannessa teemassa nimennyt *itseilmaisuksi*.

Esimerkiksi Bayan Hakki (2018) hyödynsi tutkimuksessaan taidelähtöisenä menetelmänä teatteria. Tutkimukseen osallistuneet syyrialaiset 55 - 65 -vuotiaat naiset löysivät itsessään uusia ilmaisun tapoja teatterin innoittamana; he muun muassa piirsivät, kertoivat tarinoita, näyttelivät ja hyödynsivät omaa ääntänsä uusin tavoin. He kykenivät rohkeasti kertomaan muille osallistujille oman elämäntarinansa ja jopa kirkumaan ryhmässä. Teatterin avulla naiset rohkeasti ilmaisivat tunteitaan ja kertoivat toisilleen sellaisia huolia, joita ei oltu jaettu aiemmin esimerkiksi henkilökohtaisessa terapiassa. (Hakki 2018, 193.) Analyysini mukaan naisten kokema hyöty tapahtui näin ollen sekä yksilö- että ryhmätasolla. Uusien ilmaisukanavien, kuten kirkumisen löytyminen, kertoo suurista harppauksista henkilökohtaisten rajojen ylityksissä.

Mahdollisuutta itseilmaisuuksiin hyödynnettiin muun muassa esiintymällä. Myös Enni Mikkonen, Mirja Hiltunen ja Merja Laitinen (2020) hyödynsivät teatteria taideperustaisessa tutkimuksessaan pääosin 20 -vuotiaiden maahanmuuttajanaisten kanssa Suomessa. Ryhmäprosessin päätteeksi järjestettiin avoin esitys, jossa omasta tahdostaan mukana oleville naisille esiintyminen toimi väylänä itseilmaisulle ja luovuudelle, ja eritoten mahdollisuutena kertoa oma tarinansa vaihtoehtoisella tavalla. (Mikkonen, Hiltunen & Laitinen 2020, 117.) Hanna-Liisa Liikasen (2010, 37) mukaan hyvinvointi syntyy ihmisen itsensä, hänen läheistensä, lähiympäristön ja palvelujärjestelmän toiminnan sekä yhteiskuntapolitiikan tuloksena, näkyen ihmisen fyysisenä, psyykkisenä, sosiaalisena ja emotionaalisenä hyvänä olona. Näin ollen tutkimuksen naisten julkinen teatteriesiintyminen antaa mahdollisuuden itseilmaisulle, mutta se on myös yhteiskunnassa tehtävää vaikuttamistyötä, jolla pyritään parantamaan yhteiskunnan jäsenten hyvinvointia. Hyvinvoinnin lisääntyessä kohdistuu se parhaimmassa tapauksessa takaisin itse osallistujaan. Siten osallistuja hyötyy teatteriesiintymisestään yksilötason lisäksi yhteiskuntatasolla saakka.

5.4 Yhdessä tekemisen meininki: Jakaminen

Laura Huhtinen-Hildén ja Anna-Maria Isola (2019, 2-3) esittelevät luovan ryhmätoiminnan mallin neljänneksi vaiheeksi jakamisen. He luonnehtivat jakamisen tavat kielelliseksi ja ei-kielelliseksi toiminnaksi. Ei-kielellistä toimintaa voi olla esimerkiksi eläytyminen ja yhdessä musisointi. Ihmiset liittyvät toisiinsa jaetun toiminnan ja tavoitteen kautta. Analyysissäni teemat *hauskanpito ja nautinto, jakaminen* sekä *kohtaaminen* ovat nähtävissä mallin neljännessä vaiheessa.

Neljässä tutkimuksessa kiinnitetään huomiota ryhmätasolla tapahtuvaan, yhteiseen hauskanpitoon ja nautintoon (Hakki 2018; Kenny 2018; Lee ym. 2020 & Vacchelli 2018). Esimerkiksi Elena Vacchellin (2018) tutkimuksen kaksi eri ryhmää kokoontuivat vain kerran. Tutkimuksessa hyödynnettiin taidelähtöisenä menetelmänä kollaasia, jota naiset työstivät yksin. Yksin työskentelystä huolimatta korostui ryhmässä yhdessä tekemisen “meininki” naisten vitsaillessa, nauraessa, pyytäessä apua toisiltaan ja niitä näitä jutellessa. (Vacchelli 2018, 179-180.) Myös Bayan Hakki (2018) kertoo tutkimuksesaan, kuinka tutkimukseen osallistuneet syyrialaiset naiset tuntuivat nauttineen ryhmätyöskentelystä erittäin paljon; osallistujat olivat niin sitoutuneita ryhmään, että he olivat ajoissa paikalla jokaisella kokoontumiskerralla siitä huolimatta, että ryhmäkokoontumiset tapahtuivat muslimien paastokauden aikana (Hakki 2018, 193).

Suomessa toteutetussa taideperustaisessa tutkimuksessa (Mikkonen, Hiltunen & Laitinen 2020) tuodaan esille luottamuksen ja kunnioittavan kohtaamisen tärkeys kaikkien tutkimukseen osallistuneiden kesken, joka parhaimmillaan vahvistaa osallistujien välistä yhteenkuuluvuutta ja sitoutumista prosessiin. Tutkimuksen analyysin mukaan kokemuksellisuuteen perustuva jakaminen paljasti niin tutkimukseen osallistuneissa maahanmuuttajanaisisissa kuin myös tutkijoissa tiettyjä yhdistäviä sosiaalisia piirteitä, kuten yhteisiä kiinnostuksen kohteita, naiseutta, sosiaalista asemaa perheessä tai äitiyttä. Yhteisten asioiden jakaminen vahvisti naisten välistä luottamusta niin paljon, että erään kokoontumisen aikana yksi naisista riisui päähuivinsa osoituksena luottamuksestaan toisiin ryhmäläisiin. (Mikkonen ym. 2020, 115.) Tässä esimerkissä jakamisesta saatu hyöty kohdistuu erityisesti ryhmätasolle. Jakamista ei tapahdu pelkästään tutkimukseen osallistuneiden välillä, vaan se laajenee myös tutkijoihin. Näin ollen niin tutkijat kuin tutkittavat hyötyvät yhteisestä jakamisesta, jota tapahtuu, kun ylitetään tiettyjä hierarkisia asetelmia ja rajoja tutkijoiden ja tutkittavien välillä.

Tutkielmani pääotsikointia inspiroinut yksi tutkimustulos liittyy rajanylityksiin, joita tapahtui eri lähtökohdista tulevien ihmisten välillä. Tutkimuksissa luotiin uusia yhteyksiä, ystävyksiä ja kohtaamisia rotuun, sukupuoleen, ikään, taitoihin tai etnisyyteen katsomatta. Nämä rajanylitykset liittyvät kohtaamisen teemaan, jota tapahtui ryhmä- ja yhteisötasolla. Ailbhe Kennyn (2018) tutkimuksessa turvapaikahakijoina Irlantiin saapuneita 7 - 12 -vuotiaita lapsia liikutti ja yhdisti musiikki. Kenny huomioi tutkimuksessaan, että osallistujien ryhmädynamiikassa ei missään vaiheessa ilmennyt rasismia tai kulttuuriin ja uskontoon liittyviä haasteita lasten välillä (Kenny

2018, 217). Bayan Hakki (2018, 192-193) toteaa tutkimuksessaan, kuinka hänen tutkimukseensa osallistuneiden syyrialaistaisten naisten kokema yksinäisyys väheni tutkimukseen osallistumisen myötä heidän tutustua paremmin toisiinsa ja luodessa yhteyksiä uuden yhteisönsä jäseniin, kuten naapureihin. Myös Irakissa ja Egyptissä toteutetussa taideperustaisessa tutkimuksessa purettiin rasistisia ennakkoluuloja ja luotiin uusia ystävyyksiä taidelähtöisten menetelmien avulla. Yhteinen intohimo, kuten musiikki tai piirtäminen, yhdisti eri kansallisuuksia olevia nuoria auttaen heitä kohtaamaan toisensa yksilöinä. (Lee ym. 2020, 7.)

5.5 “Oman elämänsä sankari”: Palaute ja hyväksyntä muilta

Luovan ryhmätoiminnan viimeisessä eli viidennessä vaiheessa tapahtuu voimaantumista, jolloin ihmisestä kuoriutuu ikään kuin “oman elämänsä sankari”. Hyväksytyksi tuleminen edistää osallisuutta ja omaan toimijuuteen tarttumista. (Huhtinen-Hildén & Isola 2019, 3.) Hanna-Liisa Liikasen (2010, 39) mukaan voimaantumista voi tapahtua osallistamalla kulttuuritoimintaan, jolla on sosiaalisia tavoitteita. Kulttuuritoiminta voi vahvistaa tunnetta elämänhallinnasta ja kykyä selviytyä ongelmatilanteista, nopeuttaen myös kulttuurista ja sosiaalista muutosta. Olen liittänyt analyysini teemat *osallisuuden ja toimijuuden, uudet taidot* sekä *hyvinvoinnin* luovan ryhmätoiminnan viidenteen vaiheeseen. Nämä teemat ulottuvat hyödyn saajissa niin yksilö-, ryhmä-, yksilö- ja yhteiskuntatasoille.

Elena Vacchellin mukaan osallisuus ja toimijuus on kontrollia siitä, mitä itse valitsee jakaa itsestään (Vacchelli 2018, 186). Vacchelli huomioi tutkimuksessaan, kuinka osallistujat heittäytyivät toistensa kertomuksiin vahvasti eläytyen ja kuinka he kiittivät toisiaan elämäntarinoidensa jakamisesta (Vacchelli 2018, 180). Osallisuus ja toimijuus voi olla myös mahdollisuutta kieltäytyä tai jättäytyä sivuun henkilökohtaisia tunteita tai ikäviä kokemuksia herättävästä harjoituksesta (Mikkonen, Hiltunen & Laitinen 2020, 120) sekä oikeutta vetäytyä tutkimuksesta kokonaan niin halutessaan (Mikkonen ym. 2020, 111). Osallisuus ja toimijuus näyttäytyy kyseisissä esimerkeissä yksilötason hyötynä, sillä se lähtee liikkeelle osallistujan omasta tahdosta ja aktiivisuudesta.

Kun ihminen kokee itsensä hyväksytyksi, lisääntyy usko itsen, kykyihin, ympäristöön ja tulevaisuuteen (Huhtinen-Hildén & Isola 2019, 3). Esimerkiksi Irakissa ja Egyptissä toteutetussa tutkimuksessa nuoret raportoivat erilaisia uusia taitoja: he oppivat taiteellisia taitoja, tietokoneen käyttötaitoja, lukutaitoa, johtamistaitoja, vuorovaikutustaitoja ja muita elämäntaitoja (Lee ym.

2020). Käytännön hyötyä vahvistettiin myös Suomessa toteutetussa tutkimuksessa integroimalla taidelähtöisiä menetelmiä osallistujien omiin kieliopintoihin (Mikkonen, Hiltunen & Laitinen 2020, 116). Kun osallistuja rohkeni käyttää suomen kieltä teatterimuotoisen ryhmätoiminnan innoittamana, vahvistui samalla kielitaidon lisäksi hänen itseluottamuksensa (Mikkonen ym. 2020, 122). Yksilötason hyödyt tulevat näkyviksi näin ollen myös yhteiskuntatasolla. Kielitaidon ja itseluottamuksen karttuessa voi yksilöllä esimerkiksi olla paremmat työllistymismahdollisuudet.

Osallistuminen taideperustaisten tutkimusten taidelähtöiseen ryhmätyöskentelyyn lisäsi pakolaisten ja maahanmuuttajataustaisten henkilöiden hyvinvointia. Esimerkiksi Janice K Haakenin ja Maggie O’Neillin (2014) tutkimuksessa eräs turvapaikanhakijana Iso-Britanniaan saapunut osallistuja oli järkyttynyt hänen asuntonsa punaiseksi maalatun oven vuoksi, sillä hän tulkitsi punaisen värin erottavan hänet nimenomaisesti turvapaikanhakijaksi muiden naapureiden mustista ja keltaisista ovista poiketen. Kun asiaa selvitettiin, tuli ilmi, että kyseinen vuokrayhtiö maalaa kaikkien asuntojensa ovet punaisiksi. Näin osallistuja koki suurta helpotusta väärintulkitun asian selviämisestä. (K Haaken ym. 2014, 87.)

Myös Bayan Hakki (2018, 1) raportoi tutkimuksensa hyvinvoinnin hyödyistä syyrialaisen pakolaisnaisten keskuudessa; naiset ilmaisivat enemmän positiivisia tunteita ja osoittivat heidän näkökulmien laajentuneen, vaikka suru omasta perheestä erossa olemisesta ei täysin poistunut ryhmätyöskentelyn aikana. Yksilön hyvinvoinnin lisääntyessä näkyivät vaikutukset myös yhteisö- ja yhteiskuntatasolla: Hakkin tutkimuksessa naisten itseluottamus ja itsenäisyys kasvoi. He tunsivat olevansa vapaampia ja oppivat uusia asioita kuten älypuhelimien käyttöä. (Hakki 2018, 192.) Itseluottamus ja itsenäisyys on omiaan lisäämään yksilön aktiivisuutta uudessa yhteiskunnassa vähentäen muihin kohdistuvaa avuntarvetta. Jälleen kerran ylitettiin omia henkilökohtaisia ja kulttuurisia rajoja sosiaalisen pääoman kasvun myötä.

5.6 Lopun alku: Katse tulevaisuuteen

Analyysini viimeiset teemat ovat vaikuttamistyö ja sitoutuminen, jotka näkyvät hyötyinä niin yksilö-, ryhmä-, yhteisö- ja yhteiskuntatasoilla. Esimerkiksi Irakissa ja Egyptissä todettiin tutkimukseen osallistumisen vaikutusten heijastuvan nuoren koko elämään nuoren saadessa uutta merkitystä ja toivoa oman tulevaisuutensa suunnitteluun (Lee ym. 2020, 1). Tutkimuksessa nuoret ottivat kantaa erilaisiin sosiaalisesti kriittisiin aiheisiin kuten syrjintä, sukupuolten epätasa-arvo,

turvallisten harrastus- ja oleskelutilojen puute, vanhempien rooli ja vastuu, epäoikeudenmukaisuus, vihreiden alueiden puute, ymmärryksen puute koulutuksen tärkeydestä sekä moninaisuuden ymmärtämisen puute. Kantaa otettiin erilaisia taidelähtöisiä menetelmiä kuten seinämaalausta, teatteria, laulukirjoitusta ja tanssia hyödyntäen. (Lee ym. 2020, 4.) Nuorten oma perhe ja yhteisö huomioi nuorissa tapahtuneet positiiviset muutokset osoittamalla enemmän kunnioitusta ja hyväksyntää nuorta kohtaan sekä suomalla enemmän vapauksia sukupuolten epätasa-arvosta kärsiville tytöille (Lee ym. 2020, 1, 7).

Vaikuttamistyötä tehtiin muun muassa nuorten toimiessa inspiraation lähteenä ja roolimallina nuoremmille sisaruksilleen (Lee ym. 2020, 6), mutta myös toiveena inspiroida muita samankaltaisessa tilanteessa olevia verrokkiryhmiä myöhemmin tulevaisuudessa (Oikarainen-Jabai 2015, 75). Suomessa somalitaustaiset nuoret loivat taidetta erityisesti halusta vaikuttaa uusiin kulttuurisiin ja kansallisiin rakenteisiin ja esityksiin (Oikarainen-Jabai 2015, 84). Näissä esimerkeissä korostuu yhteisö- ja yhteiskuntatason hyöty.

Aineistoni kahdessa tutkimuksessa ilmeni tutkimukseen osallistuneiden sitoutuneisuus ja halu jatkaa sitä työtä, mitä he olivat päässeet toteuttamaan tutkimuksissa. Bayan Hakkin (2018, 193) tutkimuksessa syyrialaiset naiset sopivat ryhmätyöskentelyjakson päätteeksi uuden tapaamisen, jossa heidän oli määrä keskustella mahdollisuudesta jatkaa ryhmää laajennetuilla aiheilla ja halukkuudesta järjestää esitys joko järjestön työntekijöille, perheelle ja sukulaisille tai muulle valitulle yleisölle. Myös Helena Oikarainen-Jabain (2015, 84) tutkimuksen somalinuoret jatkoivat työtä uuden dokumenttielokuvan parissa yhteistyössä Oikarainen-Jabain ja julkisen palvelun mediayhtiö YLE:n kanssa.

Kun tutkimukseen osallistuvat vähemmistöt kuten pakolaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt tulevat julki esimerkiksi tutkimuksessa tuotetun julkisen taiteen tai akateemisen kontekstin myötä, on heillä aina olemassa riski "toiseutua" enemmän (Oikarainen-Jabai 2015, 84). On mahdollista, että tutkimus vahingossa saattaa osallistujat sellaiseen asemaan, jossa heidän saama hyöty kääntyy jossakin vaiheessa heitä itseään vastaan esimerkiksi heihin tai heidän yhteisöön kohdistuvan rasismien myötä. Sen vuoksi on tärkeää pohtia sitä, kuka tutkimuksesta lopulta hyötyy, mikä inspiroi myös tämän tutkielman tehtävänasettelua.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä tutkielmassa halusin selvittää, miten pakolaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt hyötyivät taidelähtöisestä ryhmätyöskentelystä osana taideperustaisia tutkimuksia eri puolilla maailmaa. Seitsemästä englanninkielisestä ja vertaisarvioidusta tutkimusartikkelista koostuvan aineiston tutkimuksista kaksi toteutettiin Suomessa ja loput viisi Iso-Britanniassa, Irlannissa, Turkissa, Egyptissä ja Irakissa. Aineiston tutkimukset ovat vuosilta 2014 - 2020. Tutkimuksiin osallistuneet pakolaiset ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt olivat lähtöisin Afrikasta, Etelä-Aasiasta, Lähi-Idästä sekä Etelä- ja Pohjois-Euroopasta. He tulivat eri sosioekonomisista, kielellisistä, etnisistä ja kulttuurisista taustoista, ja heidän ikänsä vaihteli 7 - 65 vuoden välillä. Eri iästä, sukupuolesta ja lähtökohdista huolimatta heitä yhdisti kokemus pakolaisuudesta tai maahanmuuttajuudesta sekä osallistuminen taideperustaiseen tutkimukseen.

6.1 Tutkielman johtopäätökset

Lähestyin aineistoa tutkimustehtäväni mukaisesti osallistujan omasta hyötynäkökulmasta katsottuna. Tuloksissa on selkeästi erotettavissa osallistujalle itselleen henkilökohtaisesti että yhdessä muiden kanssa saavutettua hyötyä. Nämä kaksi ryhmää erittelin vielä tarkemmin yksilö-, ryhmä-, yhteisö- ja yhteiskuntatasoihin. Vaikka ryhmä-, yhteisö- ja yhteiskuntatasot viittaavat nimellisesti muuhun kuin henkilökohtaisesti saavutettuun hyötyyn, tarkoitan tasoilla pikemminkin joko välittömästi tai ajan kuluessa takaisin osallistujalle palaavaa hyötyä esimerkiksi yhteiskunnallisen vaikuttamistyön tuloksena. Lisäksi aineistostani nousi esille 11 erilaista osallistujaa hyödyttävää teemaa. Nämä teemat ovat taloudellinen hyöty, etäännyminen, itseilmaisu, hauskanpito ja nautinto, jakaminen, kohtaaminen, osallisuus ja toimijuus, uudet taidot, hyvinvointi, vaikuttamistyö sekä sitoutuminen. Analyysissäni hyödynsin Laura Huhtinen-Hildénin ja Anna-Maria Isolan (2019) kehittämää viiden vaiheen luovan ryhmätoiminnan mallia. Luovan ryhmätoiminnan malli soveltui erittäin hyvin aineiston analyysin tueksi, sillä kaikki aineistossani mukana olleet tutkimukset toteutettiin ryhmässä.

Tuloksissa korostuu erityisesti osallistujan yksilötason hyöty, jonka syntymistä edesauttaa työskentely ryhmässä muiden vertaisten kanssa. Etäännyminen vaikeista ja henkilökohtaisista asioista, uusien ilmaisukanavien löytäminen, aktivoituminen osallisuuteen ja toimijuuteen, uusien taitojen oppiminen sekä hyvinvoinnin lisääntyminen liittyvät vahvasti yksilötason hyötyihin. Myös aineiston yhdessä tutkimuksessa osallistujille maksettu rahallinen korvaus kohdentui suoraan yksilölle (Vacchelli 2018). Työskentely yhdessä vertaisryhmän kanssa taas mahdollistaa ryhmätason hyötyyn liittyvän hauskanpidon ja nautinnon, jakamisen, kohtaamisen ja sitoutumisen olettaen, että ryhmätyöskentelyn perusta eli turvallinen ja keskustelun salliva ilmapiiri on kunnossa (Huhtinen-Hildén & Isola 2019, 1).

Analyysissäni yksilö-, ryhmä-, yhteisö- ja yhteiskuntatasot ovat jatkuvasti yhteydessä toisiinsa, ikään kuin limittäin laajemmassa kokonaisuudessa. Teemoista esimerkiksi vaikuttamistyö liittyy vahvasti yhteisö- ja yhteiskuntatasoihin. Kun yksilö voimaantuu ja hyödyntää omaa toimijuuttaan vaikuttamistyön kautta yhteisössä ja yhteiskunnassa, palautuu hyöty aikanaan takaisin yksilölle. Mielenkiintoista onkin tarkastella taidelähtöisen ryhmätyöskentelyn avulla saavutetun hyödyn tasoja Pia Hounin (2018) pohdintojen valossa. Hounin mukaan taiteen hyöty yksilölle ja yhteiskunnalle on sidoksissa siihen, miten hyöty asetetaan suhteessa taiteeseen. Hyöty liitetään vahvasti yhteiskuntaan, sillä lähes jokainen yksilöllinen arvo kytketään yhteiskunnalliseen viitekehykseen. Yksilölliset hyödyt kuten terveys, hyvinvointi, toiminta ja aktiviteetteihin liittyvät hyödyt voidaan laskea joko yhteiskunnan säästöinä tai kustannuksina. (2018, 64-65.)

Laura Huhtinen-Hildénin ja Anna-Maria Isolan (2019) tutkimustulosten mukaan taidelähtöisten menetelmien avulla voidaan helpottaa vaikeasti sanoitettavien tunteiden ja kokemusten jakamista kaikkien ikä- ja ihmisryhmien kanssa. Analyysini päätulokset asettuvatkin yllättävän mutkattomasti yhteen luovan ryhmätoiminnan mallin viiden vaiheen kanssa (Huhtinen-Hildén & Isola 2019). Johtopäätöksenä voin todeta, että vaikka aineistoni koostuu tietyistä vähemmistöryhmään kuuluvista henkilöistä kuten pakolaisista ja maahanmuuttajataustaisista, ei henkilön lähtökohdilla näytä olevan merkitystä luovan ryhmätoiminnan mallia sovellettaessa. Tämä korostaa mielestäni sellaista universaalia inhimillisyyttä, jota sisäiset ja ulkoiset rajat, kuten kieli, kulttuuri tai asuinmaa, eivät voi poistaa. Taideperustaisissa tutkimuksissa käytetyistä taidelähtöisistä menetelmistä oli kuitenkin erityistä hyötyä niissä tilanteissa, joissa ryhmäläisillä ei ollut yhteistä kieltä tai se oli rajoittunut (Esim. Mikkonen, Hiltunen & Laitinen 2020, 122). Taidelähtöiset

menetelmät muun muassa auttoivat uusien ilmaisukanavien löytämisessä musertaen kulttuurisia normeja vanhempien syyrialaisnaisten keskuudessa (Hakki 2018, 193). Taidelähtöinen ryhmätyöskentely myös yhdisti eri kulttuureista ja kieliryhmistä tulevia ihmisiä vähentäen rasismia (Esim. Lee ym. 2020).

Analyysini tulokset puolsivat taideperustaiseen tutkimukseen osallistumisen hyötyä osallistujalle itselleen. Eri teemoista saadun hyödyn määrää ja laatua on vaikea mitata, mutta teemojen lukumääriä on kuitenkin mahdollista laskea väheksymättä niiden arvoa. Analyysini mukaan teemoja määrällisesti laskien vähiten teemoja keräsi Janice K Haakenin ja Maggie O’Neillin (2014) tutkimus jakamisen ja hyvinvoinnin teemoilla. Määrällisesti eri teemoja eniten keräsi Enni Mikkosen, Mirja Hiltusen ja Merja Laitisen (2020) tutkimus kymmenellä eri teemalla ja Bayan Hakkin (2018) tutkimus yhdeksällä eri teemalla. On myös mielenkiintoista huomioida, että Haakenin ja O’Neillin ryhmäläiset kokoontuivat kaksi kertaa, Mikkosen, Hiltusen ja Laitisen noin puolen vuoden ajan sekä Hakkin naiset vain viisi kertaa. Ryhmien kokoontumiskerroilla ei tämän perusteella näytä olevan merkitystä sille, kuinka paljon osallistujat hyötyvät taideperustaiseen tutkimukseen osallistumisesta.

Aineistossa ei myöskään tullut esille tutkimukseen osallistumisen negatiivisia vaikutuksia. Ainoastaan Helena-Oikarainen Jabai (2015, 84) nostaa esille kysymyksen siitä, onko tutkimukseen osallistuvalla vähemmistöllä kuten pakolaisilla ja maahanmuuttajataustaisilla henkilöillä riski “toiseutua” enemmän heidän saadessaan julkisuutta tutkimuksessa tuotetun julkisen taiteen tai akateemisen kontekstin myötä.

Tutkimustehtäväni sai inspiraatiota nimenomaan pohtiessani sitä, ketä ja mitä varten taideperustaista tutkimusta tehdään ja kuinka taideperustainen tutkimus taidelähtöisine ryhmätyöskentelyineen hyödyttää eritoten osallistujaa itseään. Hyödyn saajia ovat luonnollisesti tutkimuksen teettäjä, tekijä, yhteiskunta sekä tutkimukseen osallistuva yksilö. Tässä tutkielmassa en kuitenkaan pohdi sitä, kuka tutkimuksesta tai ryhmätyöskentelystä hyötyy eniten. Taideperustainen tutkimus ei toteutuisi ilman siihen vapaaehtoisesti osallistuvia henkilöitä. Aineistoni tutkimuksista kuitenkin vain kahdessa pohditiin sitä, kuinka tutkimukseen osallistuvat saadaan motivoitumaan ja sitoutumaan yhteiseen työskentelyyn (Mikkonen, Hiltunen & Laitinen 2020, 116 & Vacchelli 2018, 177-178).

Tutkimustuloksissa täytyy huomioida, että seitsemästä tutkimusartikkelista koostuva aineisto toimii suhteellisen pienenä otantana analyttisten tutkimustulosten perustaksi, varsinkin kun kyseessä on hyvinkin spesifi tutkimusaihe. Muita analyysiin vaikuttavia tekijöitä voivat olla tutkielman tekijään liittyvät asiat kuten opiskelijan henkilökohtainen vireystila, opiskeluun käytössä oleva aika sekä opiskelijan omat taidot alkaen englanninkielentaidosta tiedonhankinta- ja analysointitaitoihin. Tämä kuvaileva kirjallisuuskatsaus on toteutettu opiskelijan opinnäytteenä, jossa harjoitellaan tieteellisen tutkimuksen tekoa. Myös Ari Salminen (2011, 6-7) korostaa, että kuvaileva kirjallisuuskatsaus tutkimustekniikkana antaa ajantasaista tietoa tutkitusta aiheesta, mutta ei välttämättä tarjoa kovin analyttistä tutkimustulosta.

6.2 Taiteen ja taidelähtöisten menetelmien arvo hyvinvoinnin lisäämisessä

Mikä on sitten taidelähtöisten menetelmien arvo sosiaali- ja terveysalalla? Taiteen soveltava käyttö on merkittävästi lisääntynyt hyvinvointialoilla 2000-luvulla ja taide on saamassa yhä enemmän jalansijaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden ja koulutuksen suunnittelussa ja kehittämisessä. Muutoksesta kertoo muun muassa vakiintuva käsitteistö *kulttuurihyvinvointi* tai *taiteen hyvinvointivaikutukset*. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.) Sosiaali- ja terveysalan lukuisat onnistuneet taiteelliset interventiot osoittavat, että ihmisen hyvinvointia voi edistää taiteen avulla, mutta tarvitaan lisää näyttöön ja vaikuttavuuteen perustuvaa tutkimusta taiteen ja kulttuurin vaikutuksista ihmisen hyvinvointiin (Känkänen 2016, 221).

Kasvavasta kiinnostuksesta kulttuurihyvinvointiin ja taiteen hyvinvointivaikutuksiin kertoo myös Taideyliopiston mittava ja monitieteinen tutkimushanke ArtsEqual (Taideyliopisto 2020a) vuosien 2015 - 2021 aikana. Hankkeessa tutkitaan, kuinka yhteiskunnallista tasa-arvoa ja hyvinvointia voitaisiin lisätä, mikäli taide olisi saatavilla julkisena palveluna. Tutkimushankkeessa on kuusi eri tutkijaryhmää, joista yksi ryhmä *Arts in Health, Welfare and Care* selvittää muun muassa sitä, miten taiteet ja taidepedagogiikka voivat tehdä yhteistyötä sosiaali- ja terveysalan kanssa esimerkiksi pakolaistyössä (Taideyliopisto 2020b).

Taiteella ja kulttuurilla on merkitystä maahanmuuttajien hyvinvoinnin lisäämisessä. Valtion kotouttamisohjelmassa (2016 - 2019, 30-31) mainitaan yhtenä kotouttamisen tavoitteena lisätä maahanmuuttajien osallisuutta vapaa-ajan toimintaan. Kotouttamisohjelmassa todetaan, että taide- ja kulttuuritoiminta lisää vuorovaikutusta ja kulttuurien välistä vuoropuhelua, ja että maahanmuuttajat tarvitsevat enemmän väyliä itsensä ilmaisuun ja mielekkääseen ajanviettoon, joihin kulttuuri ja taide voivat tarjota moninaisia keinoja erityisesti silloin, kun kielitaito on rajallinen.

Tutkielmani aihe perustuu omiin mielenkiinnon kohteisiin taidelähtöisiin menetelmiin sekä monikulttuurisuus- ja maahanmuuttotyöhön sosiaalityön kentällä. Aikaisemmat koulutukseni kulttuurialoilta ja toiminnallisten menetelmien sosionomina antavat minulle hyvät lähtökohdat käyttää taidelähtöisiä menetelmiä sosiaalityön tukena. Taideperustainen tutkimus oli ennen tätä kandidaatintutkielmaa minulle ennestään tuntematon tutkimustekniikka, johon nyt avautui hieno mahdollisuus perehtyä syvemmin. Kuten hankalaksi toteamani tiedonhaku toi ilmi, Suomessa ei juurikaan löydy väitöskirjatason taideperustaista tutkimusta valitsemani asiakasryhmän parissa. Valitsemani aihe taidelähtöisen ryhmätyöskentelyn hyödyistä pakolaisille ja maahanmuuttaja-taustaisille henkilöille osana taideperustaisia tutkimuksia inspiroikin minua jatkamaan tärkeäksi kokemaani työtä taidelähtöisten menetelmien parissa myös tulevaisuudessa.

LÄHDELUETTELO

- Euroopan muuttoliikeverkosto. 2019. Maahanmuuton tunnusluvut 2018. Maahanmuuttovirasto.
- Hakki, B. 2018. Using art tools with older Syrian refugee women to explore activated development. *Intervention* 16 (2), 187-194. DOI: 10.4103/INTV.INTV_46_18
- Houni, P. 2018. Onko taiteesta hyötyä yksilölle ja yhteiskunnalle? Teoksessa A. Mutanen, P. Houni, J. Mäntyvaara & M. Kantola (toim.) *Hyöty*. Tampere: Suomen yliopistopaino Oy, 61-80.
- Huhtinen-Hildén, L. & Isola, A-M. 2019. Luova ryhmätoiminta lisää hyvinvointia. Tutkimuksesta tiiviisti 13. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Huhtinen-Hildén, L. & Karjalainen, A. L. 2019. Luova toiminta siltana itseen, toisiin ja osallisuuteen. Teoksessa A. L. Karjalainen (toim.) *Luovan toiminnan työtavat*. Käsikirja sosiaali- ja terveystalalle. Jyväskylä: PS-Kustannus, 11-20.
- K Haaken, J & O'Neill, M. 2014. Moving images: Psychoanalytically informed visual methods in documenting the lives of women migrants and asylum seekers. *Journal of Health Psychology* 19 (1), 79-89. DOI: 10.1177/1359105313500248
- Kenny, A. 2018. Voice of Ireland? Children and music within asylum seeker accommodation. *Research Studies in Music Education* 40 (2), 211-215. DOI: 10.1177/1321103X18794197
- Kielitoimiston sanakirja. 2020. Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/hyöty>. Viitattu 25.8.2020.
- Känkänen, P. 2016. Taide kommunikaation ja jäsentämisen tilana. Teoksessa M. Satka, I. Julkunen, A. Kääriäinen, R. Poikela, L. Yliruka & H. Muurinen (toim.) *Käytäntötutkimuksen taito*. Heikki Waris -instituutti ja Mathilda Wrede -institutet: Unigrafia, 208-226.
- Känkänen, P. 2013. Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa - kohti tilaa ja kokemuksia. *Tutkimus* 109. Helsingin Yliopisto. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.
- Leavy, P. (toim.). 2018. *Handbook of Arts-Based Research*. New York: The Guilford Press.
- Leavy, P. 2018. Introduction to Arts-Based Research. Teoksessa P. Leavy (toim.) *Handbook of Arts-Based Research*. New York: The Guildford Press, 3-21.
- Leavy, P. 2015. *Method Meets Art. Arts-Based Research Practice*. New York: The Guilford Press.
- Lee, L., Currie, V., Saied, N. & Wright, L. 2020. Journey to hope, self-expression and community engagement: Youth-led arts-based participatory action research. *Children and Youth Services Review* 109. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104581>

Liikanen, H-L. 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia - ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1.

Maahanmuuttovirasto. 2020. Myönteinen päätös. <https://migri.fi/turvapaikka-suomesta/myonteinen-paatos>. Viitattu 25.8.2020.

Mikkonen, E., Hiltunen, M. & Laitinen, M. 2020. My stage: Participatory theatre with immigrant women as a decolonizing method in art-based research. *Art/Research International: A Transdisciplinary Journal* 5 (1). DOI: <https://doi.org/10.18432/ari29474>

Mutanen, A. 2018. Muutama sana hyödystä ja hyödyllisyydestä. Teoksessa A. Mutanen, P. Houni, J. Mäntyvaara & M. Kantola (toim.) *Hyöty*. Tampere: Suomen yliopistopaino Oy, 47-60.

Oikarainen-Jabai, H. 2015. Constructions of Finnishness in the media productions of second-generation Finnish immigrant children and youth. *Global Studies of Childhood* 5 (1), 74-86. DOI: 10.1177/2043610615573381

Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 77/1968.

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan Yliopiston julkaisuja. *Opetusjulkaisuja* 62. *Julkisjohtaminen* 4. Vaasa: Vaasan Yliopisto.

Sisäministeriö. Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan. <https://intermin.fi/maahanmuutto-turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>. Viitattu 31.8.2020

Suominen, A. & Kallio-Tavin, M. 2018. Arts-Based Research Traditions and Orientations in Europe. Perspectives from Finland and Spain. Teoksessa P. Leavy (toim.) *Handbook of Arts-Based Research*. New York: The Guildford Press, 101-120.

Taideyliopisto 2020a. Tietoa hankkeesta. <https://sites.uniarts.fi/fi/web/artsequal/tietoa-hankkeesta>. Viitattu 27.8.2020.

Taideyliopisto 2020b. Arts in Health, Welfare and Care. <https://sites.uniarts.fi/fi/web/artsequal/tutkijaryhmat/arts-in-health-welfare-and-care>. Viitattu 27.8.2020.

Taikusydan. Julkaisut. <https://taikusydan.turkuamk.fi/tietopankki/julkaisut/>. Viitattu 22.5.2020.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. Käsitteet. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/kasitteet>. Viitattu 25.8.2020

Tilastokeskus. Ulkomaalaistaustaiset. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html>. Viitattu 25.8.2020.

UNHCR. YK:n pakolaisjärjestö. 2020. Tilastotiedot. <https://www.unhcr.org/neu/fi/tietoa-meistae/tilastotiedot>. Viitattu 31.8.2020.

Vacchelli, E. 2018. Embodiment in qualitative research: collage making with migrant, refugee and asylum seeking women. *Qualitative Research* 18 (2), 171-190. DOI:10.1177/1468794117708008

Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016–2019 ja valtioneuvoston periaatepäätös Valtion kotouttamisohjelmasta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 45/2016. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, 52–54.

Väestöliitto. 2020. Maahanmuuttajat. https://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/. Viitattu 25.8.2020.